

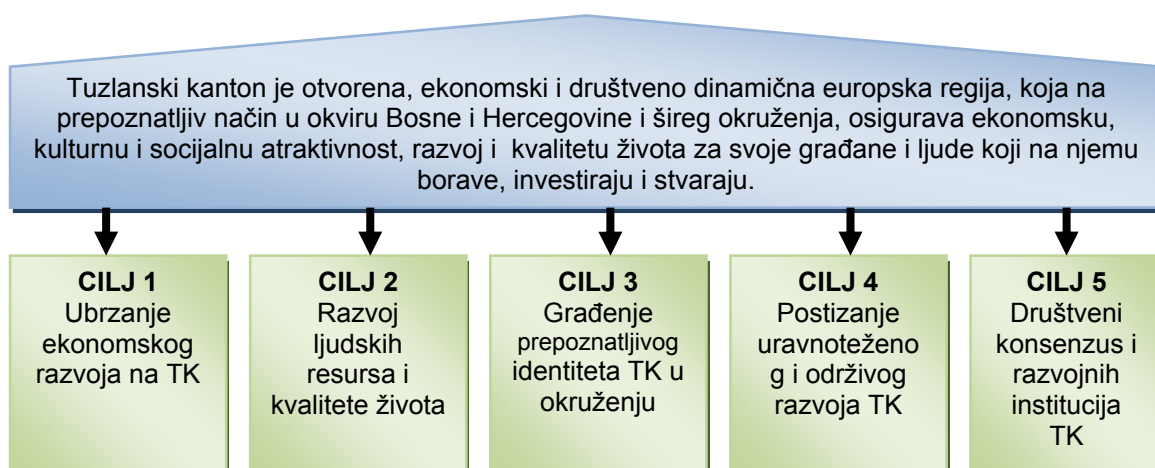
4.1. STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA TK

U ovom dijelu studije prezentiraju se strateški ciljevi TK, prioriteta u njihovoj realizaciji i mjere za njihovu implementaciju. Također, na sektorskom nivou predlažu se strateški i prioritetni ciljevi i mjere po prioritetnim sektorima.

Strateški ciljevi su ciljevi koji omogućavaju provođenje zacrtane vizije. Ključno pitanje je selektivnost strateških ciljeva, jer veći broj ciljeva ne omogućava uspješno strateško djelovanje na njihovoj implementaciji. Izvor za kreiranje strateških ciljeva nalazi se u rezultatima situacijske analize. Postavlja se pitanje mogućnosti i potreba za kvantificiranjem strateških ciljeva. Dati prijedlozi polaze od toga da je kvantificiranje ciljeva urađeno u poglavlju Model i scenariji razvoja i da će neki drugi ciljevi biti kvantificirani kroz sektorske projekte, programe i mjere. Prema ovim kriterijima predložu su slijedeći strateški ciljevi:

1. **Ubrzanje ekonomskog razvoja:** ovaj cilj implicira ekonomski rast (GDP), rast zapošljavanja, izvoza, investicija, stranih direktnih investicija, industrijske proizvodnje, poljoprivredne proizvodnje, trgovine, turizma, saobraćaja, broj poduzeća i promjene njihove strukture - SMEs, ulaganja u R&D, razvoj fizičke infrastrukture (ceste, željeznice, aerodrom), razvoj industrijskih zona, tehnoloških parkova i istraživačkih centara), nastavak privatizacije, razvijanje partnerstva javnog i privatnog sektora, razvijanje strategije konkurentnosti TK i drugo.
2. **Razvoj ljudskih resursa i unapređenje kvaliteta života:** ovaj cilj implicira razvoj i podizanje kvaliteta obrazovanja (od osnovnog do visokog), razvoj zdravlja, socijalne zaštite, kulture i sporta, demografski razvoj, ruralni i urbani razvoj, unapređenje infrastrukture za kvalitetniji život (internet, telekomunikacije, biblioteke, elektronske baze podataka), unapređenje tržišta rada
3. **Građenje prepoznatljivog identiteta i promocije TK u BiH i okruženju;** ovaj cilj implicira potrebu razvijanja osnovnih atributa na kojima temelji brand TK (Tuzlanski kanton – evropska regija, Tuzlanski kanton – bolja strana Bosne i Hercegovine): industrijsko naslijeđe, historijsko naslijeđe, prirodno naslijeđe, multikulturalnost, način promocije (web stranica, sajmovi na TK, manifestacije turističkog, privrednog, kulturnog i sportskog značaja), način promocije izvoza, stranih direktnih investicija i turizma za strana tržišta, razvijanje prijateljskih veza sa gradovima u Evropi i drugo.
4. **Postizanje uravnoteženog i održivog razvoja TK:** Ovaj cilj podrazumijeva postizanje uravnoteženog, balansiranog, kao i ekonomski, ekološki, socijalno i tehnološki održivog razvoja. Poseban značaj ima postizanje interne i eksterne konvergencije
5. **Postizanje društvenog konsenzusa i jačanja institucionalnih kapaciteta za razvoj TK:** ovaj cilj podrazumijeva da postoji participativni način kreiranja strategija i planova i koordinaciona uloga TK u odnosu na općine i u odnosima sa F BiH. Potrebno je definirati pravni okvir za niz aktivnosti od ekonomskog do socijalnog sektora i potrebne institucije (od agencija za razvoj SME, do Univerziteta i One stop shop za strane investitore, turističkih zajednica u općinama i mnoštvo drugih).

Slika 26. Vizija i strateški ciljevi razvoja TK 2008-2013.

U nastavku se iznose prioriteti u okviru svakog strateškog cilja i mjere za njihovu realizaciju.

4.1.1. Prioritetni ciljev i mjere na nivou TK

Strateški ciljevi razvoja TK prevode se u prioritete njihove realizacije i mjere za njihovo provođenje.

1. STRATEŠKI CILJ Ubrzanje ekonomskog razvoja orijentira se na dva ključna prioriteta:

- osiguranje ekonomskog rasta po stopi od 10% godišnje čime bi GDP na TK bio povećan sa 2.076 mil. KM u 2007. na 3.680 mil. KM u 2013. godini, a GDP po stanovniku sa 4.179 KM na 6.577 KM u 2013. godini
- postizanje rasta zaposlenosti po stopi od 5% godišnje, čime bi se broj zaposlenih u periodu realizacije strategije povećao za oko 27.300 radnih mjesta, tj. sa 80.222 u 2007. godini na 107.500 uposlenih u 2013. godini.

Prioriteti u ostvarenju strateškog cilja ubrzanog razvoja su:

- a. Poboljšanje ekonomske strukture privrednih djelatnosti u pravcu jačanja izvozno orijentiranih djelatnosti i udjela prerađivačke industrije sa višom dodanom vrijednošću, generiranja i podrške rastu malih i srednjih poduzeća, razvoju poljoprivrede, turizma, trgovine i finansijskih servisa,
- b. Realizacija krupnih investicionih poduhvata u oblasti elektroenergetike i infrastrukture na području TK
- c. Razvoj djelatnosti i servisa koje mogu podržavati naredni obimni investicioni ciklus u elektroenergetiku (građevinarstvo, metalna industrija, inženjering i projektiranje), te razvoj servisa orijentiranih na energetska efikasnost u industriji i rezidencijalnom sektoru.
- d. Povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj i unapređenje infrastrukture za razvoj novih tehnološki naprednih kompanija i industrijskih firmi (istraživačko-razvojni centri, industrijske zone i tehnološki parkovi)

- e. Povećanje investicija domaćih i stranih investitora u osnivanje novih poduzeća i restrukturiranje postojećih poduzeća sa ciljem tehnološke modernizacije i tržišnog restrukturiranja u sektorima prerađivačke hemijske, metalne i prehrambene industrije, povezane sa primarnom poljoprivrednom proizvodnjom, te turizmu i trgovini.
- f. Priprema sveobuhvatnog programa privlačenja stranih investitora spremnih za dokapitalizaciju firmi na TK i spremnih za investiranje na TK prijenosom proizvodnje iz EU zbog povoljnijih troškovnih i drugih konkurentskih uvjeta na TK

Ključne mjere za realizaciju strateškog cilja ubrzanog ekonomskog razvoja i njegovih prioritetnih ciljeva obuhvaćaju:

- a. Formiranje Fonda za nauku na TK (podržava prioritet d)
- b. Donošenje odluke o uspostavljanju dva centra za istraživanje i razvoj u dvije prioritetne oblasti (metalna i prehrambena industrija) na načelima javno – privatnog partnerstva (podržava prioritet a, d).
- c. Financijska podrška programu osnivanja i podrške rastu SME iz sredstava IPA programa (podržava prioritet a, b, f)
- d. Izrada sektorskih strategija u oblasti zapošljavanja, razvoja SME, poljoprivrede, turizma, izvoza i tehnološkog razvoja (podržava prioritet a, b, c)
- e. Osiguranje potrebnih budžetskih sredstava za stvaranje uvjeta za privlačenje domaćih i stranih investitora u uređenju lokacija, pribavljanju potrebnih dozvola i drugim pripremama (podržava prioritet f).
- f. Sistem financijske podrške razviti po programima i sektorima, a izbjeći praksu dodjele takve podrške pojedinačnim kompanijama na bazi pojedinačnih slučajeva, bez politika za odgovarajuće oblike podrške (podržava prioritet e).
- g. Izrada plana privatizacije, odnosno restrukturiranja i likvidacije neprivatiziranih javnih poduzeća i ustanova, sa ciljem da se taj posao započne u 2009. i okonča do 2011. godine (podržava prioritet a).
- h. Priprema projekta teritorijalnih paktova o zapošljavanju na području TK i općina TK sa ključnim akterima vlada TK, općinske administracije, kantonalna službe upošljavanja, biznis, mikrokreditne organizacije, međunarodne razvojne agencije, sindikati, regionalne razvojne agencije i NGO (podržava prioritet a).

2. STRATEŠKI CILJ Razvoj ljudskih resursa i unapređenje kvaliteta života

Ovaj strateški cilj zbog svog značaja i kompleksnosti prevodi se u set prioritetnih ciljeva.

Prioritetni ciljevi za ostvarenje strateškog cilja Razvoj ljudskih resursa i kvalitete života su

- a. Reforma i podizanje kvaliteta obrazovanja na svim razinama, uključujući cjeloživotno (longlife learning)
- b. Razvoj ljudskih resursa za veće sudjelovanje u ekonomiji znanja (knowledge economy) intenziviranjem istraživačkih i razvojnih aktivnosti i uključivanjem u

mreže međunarodne suradnje Univerziteta u Tuzli, istraživačkih institucija i kompanija sa područja TK

- c. Podizanje indeksa demografske vitalnosti i unapređenje demografske strukture na TK
- d. Razvoj ruralnih područja sa ciljem podizanja kvaliteta života i očuvanja njihove demografske vitalnosti
- e. Veća izdvajanje i racionalnija upotreba javnog novca u oblastima obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, kulture i sporta
- f. Podizanje nivoa zapošljavanja kroz višu kvalitetu ponude radne snage i proaktivne inicijative u ponudi radne snage putem dodatnih edukacija, prekvalifikacija i unapređenja radnih vještina i sposobnosti

Ključne mjere za realizaciju strateškog cilja i njegovih prioritetnih ciljeva su:

- a. Izrada Strategije demografskog razvoja na TK sa mjerama za unapređenje ekonomskog razvoja, poticanje majčinstva, osiguranja stambenih uvjeta mladih parova, unapređenje kvaliteta života u ruralnim područjima (podržava prioritet b, c, d)
- b. Povećanje izdvajanja za sistem obrazovanja, posebno aktivnim uključivanjem Univerziteta u Tuzli u projekte u okviru projekta naučne suradnje FP7 i korištenjem IPA sredstava (podržava prioritet b, f)
- c. Informatizacija osnovnih i srednjih škola i fakulteta na TK, te stvaranje mogućnosti da se informatički opismenjuju i djeca u javnim ustanovama predškolskog odgoja (podržava prioritet a, b, c)
- d. Stvaranje prostora za partnerstvo javnog i privatnog sektora u zdravstvu i drugim javnim područjima sa visoko sofisticiranim uslugama i područjima u kojima je skupa i složena oprema uvjet efikasnosti u pružanju usluga (podržava prioritet b, c, e)
- e. Provođenje reforme socijalnog i zdravstvenog sektora – izrada studije izvodljivosti reforme i strategije reforme sa ciljem unapređenja kvalitete zdravstva i obuhvata socijalnom zaštitom najranjivijih socijalnih grupa (podržava prioritet b, c)
- f. Primjena programa konstantne kontrole prava na ostavriavanje odgovarajućih vidova socijalne pomoći – uvođenje socijalne karte koja osim dohodaka, uključuje i imovinu kao faktor ocjene socijalnog statusa pojedinaca (podržava prioritet e)
- g. Priprema programa zapošljavanja demobiliziranih boraca sa ciljem da se svi radno aktivni uposle uz aktivnu podršku sredstava Kantonalne službe zapošljavanja (podržava prioritet e, f).
- h. Izrada programa i osiguranje potrebnih sredstava za povezivanje staža i rješenje radnika kojima je radni odnos prestao kroz privatizaciju poduzeća ili bi se to moglo desiti u narednom srednjoročnom razdoblju (podržava prioritet e, f).
- i. Izdvajanje budžetskih sredstava kao inicijalnih sredstava za podršku vrhunskom sportu, uz sredstva općina i sponzorstvo, sa orijentacijom na reformu sportskih klubova u privredna društva (podržava prioritet e)

3. STRATEŠKI CILJ Građenje prepoznatljivog identiteta i promocije TK u BiH i okruženju predstavlja novi pristup u proaktivnoj ulozi TK na promoviranju razvoja korištenjem koncepcije vladinog marketinga.

Prioritetni ciljevi u ostvarenju tog strateškog cilja su:

- a. Kreiranje diferenciranog identiteta TK kao dinamične i atraktivne lokacije biznisa za domaće i stvarne investitore, partnera za izvoznu kooperaciju i privlačne turističke destinacije.
- b. Stvaranje atraktivnog marketing sadržaja za osiguranje vrijednosti za investitore, poslovne partnere i turiste orijentirane na TK
- c. Razvijanje branda TK sa vizuelnim i drugim oblicima identiteta koji simbolizira ključne vrijednosti koje TK želi prezentirati okruženju u kome djeluje
- d. Identificiranje građana i općina na TK sa brandom TK i koordinirana podrška njegovom efektivnom građenju i provođenju
- e. Razvijanje strategije komuniciranja koja će u raznim oblicima promocije podržati pozicioniranje i građenje pozitivnog imidža TK
- f. Razvijanje suradnje sa gradovima, prekograničnim i drugim regijama EU u promociji vrijednosti TK

Mjere za provođenje strateškog i prioritetnih ciljeva su slijedeće:

- a. Uspostavljanje ureda za promociju TK na bazi partnerstva javnog i privatnog sektora (podržava prioritet a, b, c, d, e, f)
- b. Priprema srednjoročnog i godišnjih planova promocije TK sa potrebnim budžetskom podrškom kao inicijalnom, a glavnim osloncem na partnerstvo sa poslovnim sektorom domaćih i ino kompanija, odnosno regija i institucija (podržava prioritet c).
- c. Kreiranje promotivnih aktivnosti i kampanja posvećenih ciljnim grupama investitora, izvoznih partnera i turista – radni slogan TUZLANSKI KANTON – EVROPSKA REGIJA (podržava prioritet d).
- d. Ostvarivanje suradnje sa općinama i Turističkom zajednicom TK u provođenju promotivnih aktivnosti (podržava prioritet f)
- e. Priprema godišnjih kalendara promotivnih aktivnosti (sajmova, izložbi, privrednih manifestacija, kulturnih i zabavnih manifestacija i drugih aktivnosti na TK sa ciljem njihovog efikasnog pozicioniranja u ciljnoj javnosti TK (podržava prioritet a, c)
- f. Kreiranje i unapređivanje web portala TK sa modernim i dinamičnim pristupom predstavljanju i komuniciranju sa ciljnim grupama TK (podržava prioritet a, b, c)

4. STRATEŠKI CILJ Postizanje uravnoteženog i održivog razvoja na TK je izuzetno kompleksan zbog naslijeđene strukture privrede TK.

Prioritetni ciljevi za njegovo provođenje su:

- a. Poštivanje prostornog plana u rasporedu potencijala industrije, energetike, infrastrukture i urbanih i ruralnih elemenata aglomeracija
- b. Razrješavanje problema voda, kanalizacione infrastrukture i deponija krutog otpada
- c. Saniranje devastiranog zemljišta i voda nastalih eksploataciju ugljena
- d. Izgradnja funkcionalne infrastrukture auto i brzih cesta, zračnog prometa, željeznice, telekomunikacija, toplovoda i komunalne infrastrukture

Ključne mjere za ostvarenje prioritetnih ciljeva su slijedeće:

- a. Ubrzanje pripreme izvedbene dokumentacije za izgradnju brze ceste Šićki Brod – Orašje (podržava prioritet d)
- b. Priprema studije izvodljivosti efikasnog korištenja Aerodroma Tuzla u Dubravama (podržava prioritet d)
- c. Donošenje odluke o deponiji čvrstog otpada na kantonalnoj razini ili više policentričnih deponija (podržava prioritet b)
- d. Priprema projekta modernizacije lokalne infrastrukture u ruralnim područjima (putevi, voda, kanalizacija, ICT infrastruktura) (podržava prioritet b, c)
- e. Priprema Kantonalnom plana zaštite okoline na osnovi Strategije (podržava prioritet a)
- f. Izrada studije izvodljivosti funkcioniranja Fonda za zaštitu okoline na TK (podržava prioritet e).

5. STRATEŠKI CILJ Postizanje društvenog konsenzusa i jačanja institucionalnih kapaciteta za razvoj TK podrazumijeva slijedeće prioritete:

- a. Postizanje društvenog konsenzusa o ciljevima, mjerama i programima za provođenje Strategije
- b. Unapređenje institucionalnog kapaciteta za upravljanje strategijom
- c. Razvijanje kapaciteta za provođenje javno privatnog partnerstva na području TK
- d. Razvijanje institucionalnih kapaciteta za prvoklasne administrativne i poslovne servise za strane i domaće investitore na području TK
- e. Unapređenje bore protiv korupcije i organiziranog kriminala
- f. Podizanje kapaciteta za korištenje IPA sredstava i sredstava za istraživanje u okviru FP-7 projekta za projekte sa Tuzlanskog kantona

Za ostvarenje ovih prioriteta potrebno je poduzeti **sljedeće mjere:**

- a. Formiranje Koordinacionog tijela na području TK za provođenje Strategije (podržava prioritet b)
- b. Ostvarivanje strateškog partnerstva sa Razvojnoum agencijom NERDA (podržava prioritet c)
- c. Izrada studije izvodljivosti provođenja partnerstva javnog i privatnog sektora za razvojne projekte na području TK (podržava prioritet c)
- d. Priprema dokumenta Smjernice za politike javno-privatnog partnerstva na području TK (podržava prioritet e)
- e. Otpočinjanje prakse evaluacije zakona i druge regulative i odluka u smislu efekata po ekonomski i socijalni razvoj koje je ta regulativa proizvela (Regulatory impact assessment – procjena regulatornog utjecaja) (podržava prioritet b, d, f)
- f. Formiranje Ureda TK za servis investitorima po načelu One stop shop, u kome bi se na jednom mjestu rješavala administracija u vezi sa dodjelom zemljišta, procedurama gradnje, registracije firmi i druga pitanja važna za investitore (podržava prioritet c).
- g. Unapređenje rada sudova za registraciju i promjene u registraciji poduzeća (podržava prioritet e)
- h. Pokretanje istraživačkog projekta ispitivanja zadovoljstva investitora uslugama kantonalne i općinskih administracija (podržava prioritet b, c, e, f)
- i. Pokretanje istraživačkog projekta Konkurentnost Tuzlanskog kantona i općina u njegovom sastavu (podržava prioritet b, d)
- j. Ostvarivanje suradnje sa PK TK, Obrtničkom komorom TK, Udruženjem poslodavaca i drugim asocijacijama putem Vijeća za privredni razvoj TK u kome bi se nalazili predstavnici biznisa i Vlade (podržava prioritet a, b, c)
- k. Priprema programa borbe protiv korupcije (podržava prioritet e)
- l. Izrada analize o efektima javnih nabavki u institucijama TK na godišnjoj osnovi (podržava prioritet e)
- m. Izvršiti pripreme i osigurati budžetska sredstva za izradu Indexa poslovnog povjerenja na Tuzlanskom kantonu na šestomjesečnoj osnovi (podržava prioritet b, d)
- n. Izvršiti potrebne pripreme za izradu studije konkurentnosti za Tuzlanski kanton i općine na godišnjoj osnovi (podržava prioritet b)

5.1. DEMOGRAFIJA I TRŽIŠTE RADA
Tabela 87 Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za demografiju i tržište rada

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program
1. Dinamiziranje demografskog razvoja							
2. Unaprjeđenje kvaliteta ponude radne snage na osnovu razvoja obrazovne infrastrukture i sistema edukacije/obuke koji će biti komplementaran tržišnim zahtjevima.			X				Osnivanje "elitnih" centara i fondova za stipendiranje talentovanih učenika, studenata i istraživača; izvori finansiranja: inostrana sredstva-EU, Ministarstvo obrazovanja FBiH, Vlada TK, privatni poduzetnici sa područja Kantona i dr.
		X	X	X			Opremanje škola adekvatnom opremom za profesionalnu i praktičnu obuku. Vrijednost projekta je između 3 i 4 miliona KM, a mogući izvori finansiranja su inostrane donacije-Fond otvoreno društvo, USA AID i sl., Ministarstvo obrazovanja FBiH, Kantonalna Vlada i dr.
			X	X			Programi obuke i prekvalifikacije za potrebe privrede. Potrebna sredstva za realizaciju ovog projekta su 600.000 KM. Ministarstva TK, privatni poduzetnici i kompanije, Zavod za zapošljavanje TK i dr.
		X	X	X			Osnivanje trening centara, odnosno centara za edukaciju, prekvalifikacije i kvalifikacije. Za otvaranje nekoliko centara se predviđa iznos od 1.000.000 KM. Eventualna finansijska pomoć stranih prijateljskih zemalja i učešće TK i mogućnosti modela saradnje sa privatnim poduzetništvom
		X					Formiranje mobilnog centra za obrazovanje, prekvalifikaciju, trening i poduzetništvo. Predviđa se budžet od 250.000 KM za realizaciju projekta, a kao mogući izvori su sredstva TK, Zavoda za zapošljavanje i eventualno sredstva EU fondova.
			X	X			Razvoj centra za stručnu prekvalifikaciju osoba sa posebnim potrebama. Predviđena sredstva u iznosu od 1.000.000 KM. Izvori sredstava međunarodni i lokalni.
						X	Realizacija programa za dokvalifikaciju/doedukaciju žena (cjeloživotno učenje). Za realizaciju ovog projekta bi trebalo planirati 80.000 KM. Moguće angažovanje stranih izvora – EU fondovi.
		X					Izrada detaljne analize potražnje na tržištu rada kroz tekuću reformu obrazovanja. Predviđena sredstva iznose 50.000 KM, a izvor su sredstva Zavoda ili Kantona.

3. Razvijanje mjera za podsticanje i povećanje zapošljavanja		X	X				Promovisanje i jačanje mreže poslovno-savjetodavnih firmi u Tuzlanskom kantonu. Vrijednost iznosi 500.000 KM. Predviđa se partnerstvo i angažovanje privatnog kapitala .
			X	X			100 programa u funkciji dodatnog zapošljavanja. Za realizaciju projekta bi bilo potrebno obezbijediti 1.000.000 KM. Projekat bi se finansirao iz budžeta i EU fondova.
4. Koordinacija tržišta rada i razvoj instucija za praćenje tržišta rada i podršku zapošljavanju.		X	X				Poboljšanje efikasnosti postojećih biroa za zapošljavanjena TK. Predviđeni iznos za realizaciju je oko 1.000.000 KM. Potencijalni investitori su JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona i međunarodna sredstva.
		X	X	X	X		Formiranje teritorijalnih paktova o zapošljavanju (TPZ). Finasijska konstrukcija podrazumijeva angažovanje kapitala kako iz stranih izvora (EU fondova, stranih investitora, u BiH koji su spremni da osiguraju opremu, tehničke uslove, profesionalni kadar, fondacija i sl.) tako i iz domaćih izvora (lokalne vlade, banke, NGO, udruženja poslodavaca itd.). Takođe je u praksi poznat i model finansiranja od strane poslodavaca i njihovih fondacija koje na taj način očekuju benefite po osnovu osiguranja kvalitetnih kadrova za posao.
5. Eliminacija rada na crno		X					Identifikacija postojećeg stanja u segmentu neformalnog tržišta i prijedlog mjera za rješavanje problema. Vrijednost Projekta oznosi 100.000 KM, a potencijalni izvori su sredstva budžeta i EU fondovi.

5.2. EKONOMSKA STRUKTURA I RAZVOJ

Tabela 88. Akcioni plan funkcionalnih projekata Strategije za ekonomsku strukturu I razvoj

Projekt	Potencijalni nosioci	Vrijednost projekta (KM)	Potencijalni izvori finansiranja	Vremenski okvir	Glavne aktivnosti	Očekivani rezultati
Tuzlanski kanton kao ekonomska i društvena sredina sa evropskim standardima u oblasti okoliša	Vlada TK	10.000.000	Međunarodni fondovi i izvori uz participaciju Vlade TK, prihodi od trgovine pravima na zagađenje	2009-	Izrada dokumenta o zaštiti životne okoline Obnavljanje i modernizacija komunalne infrastrukture Modernizacija deponija Sanacija oštećenih površina od rudnih aktivnosti	Čišća okolina Efikasnije poslovanje komunalnih preduzeća sa boljim izgledima za privatizaciju Ekološke i ekonomski profitabilne deponije sa sekundarnim proizvodima Apliciranje za dobijanje ekoloških standarda Novi potencijali za razvoj turizma
Razvoj javno-privatnog partnerstva u oblastima poljoprivrede, energetike, turizma i infrastrukture	Javno privatno partnerstvo	30.000.000	Kantonalni i općinski budžeti, zaduživanje, međunarodni fondovi, razvojna banka	2009-2012	Izrada projektne dokumentacija Edukacija i organizacija poduzetnika Garancije za finansiranje Pronalaženje partnera u realnom i finansijskom sektoru Posebni poticaji i zakonske olakšice za određene proizvode	Aktiviranje potencijala obradivog zemljišta i humanih potencijala ruralnih područja Aktivan eko, historijski i seoski turizam Kvalitetnija povezanost ruralnih područja sa urbanim dijelovima Novi potencijali za izvoz Novi potencijali za turizam
Planiranje, obrazovanje, usavršavanje, prekvalifikacija radne snage Kantona	Vlada TK	5.000.000	Vlada TK, Općine, domaći i strani privatni partneri	2009-2011	Analiza stanja ponude-tražnje rada Promjene strukture obrazovanja kadrova na kantonalnom nivou Selekcija Uvođenje cjeloživotne edukacija, DL Formiranje baze podataka o stipendijama i programima i projektima podrške za mobilnost studenata, profesora, istraživača i naučnika Međunarodna razmjena stručnih kadrova	Aktiviranje humanog kapitala Efikasnije korištenje humanog kapitala-posebno visoko specijaliziranog i obrazovanog Transfer menadžerskog i drugog znanja iz razvijenih

Strategija razvoja Tuzlanskog kantona 2008 – 2013

<p>Međunarodna i međuregionalna saradnja</p>	<p>Vlada TK</p>	<p>5.000.000</p>	<p>Kantonalni i općinski budžeti, zaduživanje, međunarodni fondovi, programi i projekti IPA</p>	<p>2009-2011</p>	<p>Promocija i rad na imidžu Sporazumi o saradnji Razvoj ekonomskih veza Forumi i konferencije Euroregija Dunav-Drava-Sava Dina-Sava-Majeвица Članstvo u evropskim organizacijama, institucijama o mrežama za regionalni razvoj Projekti prekogranične suradnje</p>	<p>Promjena i podizanje imidža Kantona Targetiranje novih tržišta Transfer znanja Pristup sredstvima Jačanje prekogranične suradnje</p>
<p>Institucionalnog jačanja kapaciteta za planiranje i usmjeravanje razvoja I</p>	<p>Vlada TK</p>	<p>100.000</p>	<p>Vlada TK, IPA – linija za institucionalno jačanje, drugi fondovi EU</p>	<p>2009</p>	<p>Stvaranje pravnog i institucionalnog okvira</p>	<p>Koordinacija aktivnosti na strateškom planiranju lokalnog i kantonalnog razvoja Podizanje kvaliteta strateških dokumenata Stvaranje pretpostavki za jačanje participatornog pristupa razvoju i usvajanje novih pristupa</p>

Tabela 89. Akcioni plan za ekonomsku strukturu i razvoj po sektorima

Sektor	Projekt	Potencijalni nosioci	Vrijednost projekta (KM)	Potencijalni izvori finansiranja	Vremenski okvir	Glavne aktivnosti	Očekivani rezultati
Energija	Podizanje efikasnosti energetskog sektora i razvoj mreže konsultantskih servisa za sektor energetike	Vlada TK	10.000.000	Međunarodni fondovi i izvori uz participaciju Vlade TK, prihodi od privatizacije	2009-2011	Osnivanje «Energy Service Company» Angažiranje eksperata i njihovo dodatno usavršavanje u sektoru energetike	Rast efikasnosti Dodana vrijednost sektoru kroz uvaćanje «know how» kapitala Prodaja znanja
Pojlo-privreda	Efikasno upravljanje zemljištem	Vlada i Općine	5.000.000	Kantonalni i općinski budžeti, zaduživanje	2009-2012	Rješavanje imovinskopravnih odnosa Donošenje zakona, strategija i planova realizacije	Aktiviranje potencijala obradivog zemljišta i humanih potencijala ruralnih područja
Pojlo-privreda	Organiziranje organske proizvodnje u oblasti voćarstva i povrtlarstva	Vlada i Općine	5.000.000	Vlada TK, općine, Međunarodni fondovi i izvori uz participaciju	2009-2013	Izrada projektnih dokumentacija Odabir prioriteta u skladu sa realnim kategorijama Promoviranje	Novi imidž Nova tržišta Efikasnije korištenje kapitala i resursa
Poljoprivreda	Osnivanje i organiziranje kantonalnih distributivnih centara za poljoprivredne proizvode Razvijanje zadrugarstva	Javno privatno partnerstvo	2.000.000	Vlada TK, općine, Međunarodni fondovi, privatni kapital	2009-2011	Formiranje mreže Promocija i rad na imidžu Posebni poticaji i zakonske olakšice za određene proizvode Pronalaženje partnera u realnom i finansijskom sektoru	Bolja pregovaračka pozicija, Targetiranje novih tržišta, Novi potencijali za izvoz Racionalizacija i efikasnija distribucija proizvoda, Podsticaj razvoja poljoprivredne proizvodnje
Ruralni razvoj	Infrastruktura za modernizaciju sela Jačanje ekonomske baze sela	Vlada i drugi nivoi vlasti u FBiH	10.000.000	Kantonalni i općinski budžeti, zaduživanje	2009-2011	Promocija i rad na imidžu Zakonska regulacija i uređenje sektora Poticanje razvoja	Aktivan prirodni, historijski i seoski turizam Kvalitetnija povezanost ruralnih područja sa urbanim dijelovima, Nove putne komunikacije, Balansiran razvoj, Konvergencija
Industr. građevi.	Projekt podrške organiziranja i razvoja poslovnih i industrijskih zona TK	Vlada TK	2.000.000	Kantonalni budžet, zaduživanje Kantona	2009-2010	Analiza stanja Projektna dokumentacija Dugoročni program poticanja poslovnih, industrijskih zona	Novi imidž, Promocija, Efikasnije korištenje prirodnih i privrednih potencijala
SME – mala i srednja poduzeća	Osnivanje Agencije SME poduzeća	Javno privatno partnerstvo	500.000	Vlada TK, Općine, domaći i strani privatni partneri	2009-2010	Promocija i rad na imidžu Edukacija, Pronalaženje partnera u realnom i finansijskom sektoru Posebni poticaji i zakonske olakšice za određene proizvode Izrada projektnih dokumentacija	Promjena i podizanje imidža SME Kantona Aktiviranje humanog kapitala posebno visoko specijaliziranog i obrazovano Targetiranje novih tržišta Novi potencijali za izvoz

5.2.1. Poljoprivreda, ruralni razvoj i prehrambena industrija

Tabela 90. Akcioni plan projekti i investicioni programi za poljoprivredu i proizvodnju hrane

Sektorski projekt	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program
							(naziv, vrijednost i izvori financiranja)
1.1.1. Obezbjedenje visokokvalitetnog rasadnog i rasplodnog materijala	X	X	X	X	X	X	Centar za vještačko osjemenjivanje - 50.000 KM godišnje, budžet (fond za poticaje) i učešće industrije mlijeka i farmera
	X	X	X	X	X	X	Jačanje rasadničarske proizvodnje - 100.000 KM godišnje, budžet (fond za poticaje) i učešće aplikanata (min 25% od investicije)
1.1.2. Inoviranje poljoprivredne proizvodnje (širenje modernih tehnologija)	X	X	X	X	X	X	Jačanje integralne proizvodnje voća - 1.000.000 KM (ukupno), budžet (poticaji), uz učešće industrije, izvoznika, fondova NERDA, bilateralna podrška zemalja koje su pokazale interes, EU IPARD fondovi i LEADER sredstva
	X	X	X	X	X	X	Centar za proizvodnju povrća u zaštićenom području 1.500.000 KM (ukupno), budžet (poticaji), uz učešće industrije, izvoznika, fondova NERDA, bilateralna podrška zemalja koje su pokazale interes, EU IPARD fondovi i LEADER sredstva
	X	X	X	X	X	X	Promocija komercijalne poljoprivredne proizvodnje - 1.000.000 KM (ukupno), budžet (poticaji), uz učešće aplikanata (25%), fondova NERDA, bilateralna podrška zemalja koje su pokazale interes, EU IPARD fondovi i LEADER sredstva
1.1.3. Unapređenje sposobnosti poljoprivrednih proizvođača	X	X	X	X	X	X	Edicija praktičnih vodiča za odabrane proizvodnje - 50.000 KM godišnje, budžet (fond za poticaje) i učešće industrije, NERDA fondovi, BOSPER
	X	X	X	X	X	X	Promocija upotrebe modernih inputa i mehanizacije koje su „prijateljske po okolinu“ 50.000KM (ukupno), učešće subjekata koji se bave ovom djelatnošću (50%), PK TK
	X	X	X	X	X	X	Informatizacija Zavoda za poljoprivredu MPViŠ TK - 250.000 KM godišnje, budžet, projekat SB, IPA projekti (tržišni informacioni sistem)
1.2.1. Fond za inovativne projekte i promociju mladih farmera	X	X	X	X	X	X	Promocija mladih farmera - 300.000 KM godišnje - Budžet TK, budžet FBiH (otvaranje novih radnih mjesta), Ministarstvo za obnovu razvoj i povratak TK, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva TK, EU IPARD i LEADER projekti opštinski budžeti
							Fond za inovativne projekte - 500.000 KM godišnje - Budžet TK, budžet FBiH (otvaranje novih radnih mjesta), Ministarstvo za obnovu razvoj i povratak TK, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva TK, EU IPARD i LEADER projekti opštinski budžeti
	X	X	X	X	X	X	Sufinansiranje uključivanja u EU/regionalne projekte - 100.000 KM godišnje - Budžet TK, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK, EU IPARD i drugi projekti, opštinski budžeti
	X	X	X	X	X	X	Sanacija voćnjaka šljive - 300.000 KM, Budžet TK, učesnici, EU IPARD projekti

1.2.2. Centri za razvoj i dokum. tradicionalnih proizvoda	X	X	X	X	X	X	Formiranje WEB portala - 250.000 KM (ukupno) - Budžet TK, FBiH, fondovi za razvoj turizma, EU RED projekti, prihodi od prodaje prostora
	X	X	X	X	X	X	Formiranje mreže za zaštitu tradicionalnih proizvodnji - 1.000.000 KM (ukupno) - Budžet TK, učešće aplikanta, EU RED i IPARD projekti
1.2.3. Centri izvrsnosti (poslovni inkubatori) i transfer tehnologija	X	X	X	X	X	X	Centar izvrsnosti - 1.000.000 KM (ukupno) - Budžet TK (poticaji), učešće aplikanta, EU RED i IPARD projekti
	X	X	X	X	X	X	Promocija organske poljoprivredne proizvodnje - 800.000 KM (ukupno) – Budžet TK, učešće aplikanta, EU RED i IPARD projekti
1.3.1. Garantni fond za razvoj poslovnog povezivanja	X	X	X	X	X	X	Podrška kapitalnim ulaganjima - 2.000.000 KM godišnje - Budžet TK, budžet FBiH (otvaranje novih radnih mjesta), Ministarstvo za obnovu razvoj i povratak TK, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva TK, EU IPARD i LEADER projekti
	X	X	X	X	X	X	Fond za poticanje proizvodnje; 1.000.000 KM godišnje - Budžet TK, budžet FBiH (otvaranje novih radnih mjesta), Ministarstvo za obnovu razvoj i povratak TK, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva TK, EU IPARD i LEADER projekti
1.3.2. Poticanje interesnog povezivanja unutar sektora	X	X	X	X	X	X	Sufinansiranje poslovnih inicijativa; 1.000.000 KM (ukupno) - Budžet TK, budžet FBiH (otvaranje novih radnih mjesta), Ministarstvo za obnovu razvoj i povratak TK, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva TK, EU IPARD i LEADER projekti
	X	X	X	X	X	X	Volonterska kancelarija - informativni centar; 500.000 KM (ukupno) – Budžet TK, učešće aplikanta, EU RED i IPARD projekti
	X	X	X	X	X	X	Mapiranje potencijalnih kupaca poljoprivrednih proizvoda; 250.000 KM (ukupno) – Budžet TK, učešće aplikanta, EU RED i IPARD projekti, industrija i trgovci
1.4.1. Izgradnja efikasnog i prema zahtjevima EU prilagođenog sistema kontrole kvaliteta i sigurnosti hrane	X						Mapiranje postojećih kapaciteta i gap analiza - 200.000 KM – budžet TK, IPA eventualno
	X	X	X	X	X	X	Implementacija plana uspostave i jačanje sistema kontrolnih laboratorija veterinarskih stanica; 500.000 KM godišnje – budžet TK, budžet FBiH, EU IPA fondovi, SB, manjim dijelom industrija i ostali korisnici (oni koji se promovišu)
	X	X	X	X	X	X	Podrška akreditaciji referentnih laboratorija; 100.000 KM godišnje – budžet TK, učešće laboratorija, i zainteresiranih industrija i IPA fondova
1.4.2. Tehnička pomoć za uspostavu sistema osiguranja kvaliteta	X	X	X	X	X	X	Tehnička pomoć za uvođenje sistema kvaliteta u pogone prehrambene industrije, zadruge (udruženja proizvođača) i farme; 300.000 KM godišnje – budžet TK, učešće aplikanta, sredstava IPA fondova, kredita SB, GEP fondova i bilateralnih fondova pojedinih zemalja
	X	X	X	X	X	X	Fond za sufinansiranje troškova akreditacije i certifikacije; 500.000 KM (ukupno) – budžet TK, učešće aplikanta, IPA fondovi

1.4.3. Permanentni trening za sve aktere u sektoru uključujući i kupce	X	X	X	X	X	X	Program permanentne edukacije u oblasti uvođenja sistema kvaliteta; 500.000 KM (ukupno) – budžet TK, učešće aplikanta, Privredna komora TK, IPA fondovi,
	X	X	X	X	X	X	Permanentni trening u oblasti dokumentovanja sistema proizvodnje i obezbjeđenje sljedivosti u lancu snabdjevanja; 500.000 KM (ukupno) – budžet TK, učešće aplikanta, Privredna komora TK, IPA fondovi,
2.1.1. Jačanje kapaciteta za uspostavu efikasne hor. i vertikalne komunikacije		X					Formiranje mape obaveza u pogledu izvještavanja, pripreme dokumentacione osnove 100.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
		X					Kreiranje poslovnika uspostavljanja i održavanja saradnje sa svim nivoima uprave i institucija; 50.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
2.1.2. Interaktivna baza projekata		X					Interaktivna baza podataka o svim projektima u sektoru; 200.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
2.2.1. Uspostava/jačanje jedinice za praćenje i analizu performansi sektora		X					Uspostava jedinice za analizu i praćenje performansi sektora; 50.000 KM – budžet MPViŠ TK
		X	X	X			Integralni sistem evaluacije javnih politika; 300.000 KM (ukupno) - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
		X					Automatizacija svih procedura pružanja usluga; 200.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
2.2.2. Jačanje kapaciteta za kreiranje i implementaciju javnih politika u skladu sa EU zahtjevima		X	X	X			Uvođenje modernih procedura kreiranja poljoprivredne politike; 150.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
		X	X	X			Kreiranje Programa ruralnog razvoja; 200.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
			X				Kreiranje fonda za ruralni razvoj; 200.000 KM - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
2.3.1. Jačanje administrativnih kapaciteta za efikasnije vođenje procesa približavanje EU	X	X	X	X	X	X	Plan kadrovskog popunjavanja i razvijanja/licenciranja određenih sposobnosti svih službenika u upravi; 500.000 KM (ukupno) - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
	X	X	X	X	X	X	Formiranje oficijelne mreže institucija i pojedinaca koje mogu pomoći u kreiranju projekata razvoja; 500.000 KM (ukupno) - budžet TK, IPA fondovi, bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja
2.4.1. Uspostava efikasnije komunikacije sa sektorima	X	X	X	X	X	X	Jačanje partnerstva sa privatnim i nevladinim sektorom; 50.000 KM (ukupno) – budžet i sponzorstvo
	X	X	X	X	X	X	Program stipendiranja i volontiranja; 200.000 KM (ukupno) – budžet i bilaterarni fondovi zainteresiranih zemalja, Privredna komora TK

3.1.1. Uspostavljanje informacionog sistema prirodnih resursa	X	X	X	X	X	X	Inventarizacija postojeće dokumentacije (svi resursi) te akcioni plan kreiranja nedostajućih; 700 000 KM/godišnje - EU fondovi, Vlada TK, FBiH
	X	X	X	X	X	X	Uspostavljanje jasnih procedura horizontalne i vertikalne saradnje i izvještavanja u oblasti upravljanja prirodnim resursima; 100 000 KM/godišnje - EU fondovi, Vlada TK, FBiH
		X					Izrada dokumentacije - sistema navodnjavanja/odvodnje, zaštite od poplava; 250.000 KM - Fondovi EU, Agencija za vodoprivredu (BiH), Vlada TK
		X					Izrada dokumentacije (na nivou studija izvodljivosti) rekultivacije oštećenih zemljišta 200 000 KM – budžet FBiH, TK, EU IPA projekti, IPARD projekti
3.2.1. Uspostavljanje tržišta poljoprivrednim zemljištem	X	X	X	X	X	X	Tržište poljoprivrednog zemljišta; 150 000 KM/godišnje - Vlada TK, općine, EU IPA projekti
3.2.2. Izrada karte upotrebne vrijednosti zemljišta u TK	X	X	X	X	X	X	Karta upotrebne vrijednosti zemljišta TK; 150 000 KM/godišnje - Vlada TK, općine, međunarodni projekti (posebno iz oblasti okoliša), EU IPA projekti
3.2.3. Izrada dokumentacije za program komasacije tla na		X					Izvedbena studija: Komasacija tla u TK; 200 000 KM – budžet FBiH, TK (učešće)
3.3.1. Analiza postojećeg stanja društvene i ekonomske infrastrukture							Studija raspoloživosti društvene i ekonomske infrastrukture u ruralnim oblastima TK 200 000 KM – budžet TK, FBiH EU IPARD projekti
		X	X				Izrada akcionog programa za unaprjeđenje infrastrukture u ruralnim oblastima. 150 000 KM – budžet TK (poticaji) EU IPARD projekti
3.4.1. Programi akcije očuvanja prirodnih resursa	X	X	X	X	X	X	Očuvanje prirodnih resursa; 50 000 KM/godišnje - Vlada TK, općine, međunarodni projekti (posebno iz oblasti okoliša)
3.4.2. Uspostavljanje centra cjeloživotnog učenja	X	X	X	X	X	X	LLL centar za ruralne oblasti; 50 000 KM/godišnje - Vlada TK, općine, međunarodni projekti (posebno iz oblasti okoliša)

5.2.2. Industrija i građevinarstvo

Tabela 91. Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za Industriju

Sektorski projekti PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Projekat izgradnje poslovnih zona							
Projekat identifikacije nosilaca razvoja prerađivačke industrije TK							
Projekat institucionalne podrške nosiocima razvoja prerađivačke industrije TK							
Projekat formiranja agencije za traženje poslovnih partnera po modelu „joint venture“							
Projekat izgradnje poslovnih inkubatora na području TK							
Projekat izmjene i dopune nastavnih planova primjerenih potrebama industrije i građevinarstva							
Projekat izgradnje klaster-a u prerađivačkoj industriji TK							
Projekat izgradnje Zavoda za standardizaciju TK							

Tabela 92 Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za građevinarstvo

Sektorski projekti GRAĐEVINARSTVO	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Projekat infrastrukturnih radova na području TK							
Projekat stambene kolektivne gradnje na području TK							
Projekat formiranja Agencije za javno-privatna partnerstva u TK							
Projekat izgradnje objekata po modelu javno-privatnog partnerstva							
Projekat izrade nomenklature zanimanja u skladu sa Bolonjskim konceptom obrazovanja							

5.2.3. Energetika
Tabela 93. Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za energetiku

Sektorski projekt	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Rekonstrukcija u TE Tuzla na 200MW blokovima u cilju postizanja kriterija ECT do 2017.			x	x	x	x	Izrada studija i projektne dokumentacije za rekonstrukciju 200MW blokova u TE Tuzla (procijenjena vrijednost 1 mil.KM, JP EP BiH)
Unaprjedjenje kvaliteta napajanja investicijama u prenosnoj i distributivnoj mreže		x	x	x	x	x	Izrada projektne dokumentacije i realizacija odgovarajućih projekata (JP EPBiH)
Energetska efikasnost u industriji, ruralnim i urbanim sredinama		x	x	x			Optimizacija sistema daljinskog grijanja iz TE Tuzla opštinaTuzla i Lukavac (izrada projektne dokumentacije 50.000 KM, realizacija programa 350.000 KM, iz budžeta opština i TK kao i sredstava EP BiH)
		x	x	x	x		Izgradnja sistema daljinskog grijanja opština na TK (izrada projektne dokumentacije i realizacija programa)
			x	x	x	x	Formiranje Fonda za sufinansiranje projekata unapredjenja energetske efikasnosti (1 mil KM/god., budžet TK)
Razvoj ljudskih resursa u energetici			x	x	x	x	Stipendiranje studenata dodiplomskog studija (200.000 KM /god, budžet TK)
			x	x	x	x	Finansiranje primijenjenih istraživanja iz oblasti energetike (200.000 KM/god, budžet TK i kompanije u energetici)
			x	x	x	x	Finansiranje izrada magistarskih i doktorskih radnji iz oblasti energetike od interesa za TK (50.000 KM /god, budžet TK, kompanije u energetici)
		x	x	x	x	x	Formiranje centra za kontinuirano obrazovanje u energetici i ekologiji (prostor Univerzitet, 1 mil. KM iz EU programa, budžet TK i opština na TK po 50,000 KM)
				x	x	x	Formiranje Tehnološkog centra sa inkubatorom za MSP-a i certificiranim laboratorijama za modernu energetiku i ekologiju (pored osiguranja prostora 1 mil KM/god.u prve tri godine i to: budžet TK 100.000 KM/god, međunarodni programi 500.000 KM/god . ostalo privatne kompanije)
Izgradnja brenda TK kao sredine prepoznatljivije po razvoju moderne energetike			x	x	x	x	Organizovanje redovne konferencije o energiji i okolini (50.000 KM/god, sponzori)
			x	x	x	x	Organizovanje stalnog sajma opreme u rudarstvu, energetici i ekologiji (100.000 KM/god, sponzori)

5.2.4. Trgovina, turizam, saobraćaj i finansijski servisi

Tabela 94. AKCIONI PLAN Sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi

TURIZAM

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program* (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Projekat turističke ponude u oblasti kulturnog naslijeđa	*	*					Program istraživanja i inventarisanja potencijala za razvoj kulturnog naslijeđa na području TK, 10.000, Ministarstvo, TZ TK
		*	*				Program kreiranja turističke ponude za segment kulturnog turizma TZ TK, Fondovi sufinansiranja preko NVO
		*	*	*	*	*	Promovisanje kulturnog naslijeđa na području TK, 30.000 godišnje, NERDA, TZ TK, NVO**
		*	*				Program privatno – javnog partnerstva u cilju tržišne valorizacije ovog segmenta ponude, Ministarstvo trgovine, privatni sektor
		*	*	*	*	*	Iniciranje produženja Programa „CULTURE“ aktiviranog 2007 u Razvojnoj agenciji NERDA i njegovog pretvaranja u kontinuirani program promovisanja kulturnog turizma na TK (obuhvatio bio kulturno-istorijsko naslijeđe) NERDA razvojni programi
Projekat objedinjavanja turističke ponude u oblasti zdravstvenog turizma	*	*					Program analize i objedinjavanja strukture turističke ponude u oblasti zdravstvenog turizma, 30.000, TK – Ministarstvo, organizacije u oblasti zdravstvenog turizma
							Program regionalnog povezivanja sa drugim centrima zdravstvenog turizma i ključnim nosiocima tražnje (Ministarstva zdravstvene zaštite i Ministarstva za boračka pitanja), Kanton
							Program promovisanja turističke ponude u oblasti zdravstvenog turizma, 30.000 godišnje, TZ TK, Ministarstvo Kantona **
Projekat turističke ponude eko turizma i seoskog turizma		*					Iniciranje Programa utvrđivanja lokacija i smještajnih kapaciteta pogodnih za razvoj eko turizma i seoskog turizma. 20.000 TK
							Utvrđivanje kriterija za uvrštavanje u ponuđače smještajnih usluga – u saradnji sa Kantonalnom turističkom zajednicom, Ministarstvo
							Program uvezivanja potencijalnih ponuđača iz oblasti eko i seoskog turizma sa turističkim zajednicama i turističkim agencijama; Turističke agencije i TZ TK
							Program promocije turističke ponude eko turizma i seoskog turizma, 30.000 TZ TK, privatni sektor, NVO

Podrška Projektu Garantnog fonda NERDE i podsticaj uključivanju individualnih ponuđača i SMEs iz sektora turizma u cilju osiguranja povoljnijih izvora finansiranja		*	*				Iniciranje i podrška poduzetnika i SMEs iz oblasti turizma u korištenju sredstava Garantnog fonda, Ministarstvo trgovine...
		*	*				Iniciranje i saradnja u prezentaciji Projekta Garantnog fonda zainteresovanim domaćinstvima i pojedincima u oblasti eko turizma i seoskog turizma; 10.000 godišnje Ministarstvo TK
		*	*	*			Iniciranje podrške i savjetodavnih usluga potencijalnim korisnicima kredita u cilju njihove zaštite, u saradnji sa Privrednom komorom ili u okviru aktivnosti podrške SMEs (redovna aktivnost Vlade Ministarstva za obnovu i razvoj); 20.000 godišnje TK , PK
Projekat unapređenja menadžmenta u SMEs iz oblasti turizma i edukacije zaposlenih, te jačanje kadrova u mreži turističkih zajednica i ministarstava u oblasti turizma		*	*	*	*		Iniciranje Programa edukacije u oblasti inicijalnih tržišnih i ekonomskih znanja za poduzetnike i SMEs koja počinju biznis, zajedno sa Privrednom komorom; 20.000 godišnje, TK i PK
		*	*	*	*		Iniciranje Programa kontinuirane edukacije osoblja u turističkim zajednicama; 20.000 godišnje TZ TK i Ministarstvo TK
		*	*				Formiranje savjetodavnih tijela u Ministarstvu trgovine, turizma i saobraćaja za oblast turizma; Ministarstvo trgovine...
		*	*	*	*	*	Uspostavljanje kontinuirane saradnje i partnerskog odnosa u rješavanju problema iz oblasti turizma i ugostiteljstva; M. trgovine...
Projekat kategorizacije smještajnih kapaciteta u saradnji sa tijelima u FBiH			*				Program inventarisanja kvaliteta i strukture smještajnih kapaciteta; 30.000 Ministarstvo trgovine,....
		*	*				Preuzimanje standarda EU i Program kategorizacije smještajnih kapaciteta u saradnji sa Turističkom zajednicom TK i Privrednom komorom; 50.000 Ministarstvo trgovine,... PK
			*	*	*	*	Program praćenja kvaliteta i održavanja standarda, te mjere korekcije i sankcija i uspostavljanje inspekcijskih organa u Ministarstvu trgovine, turizma i saobraćaja, u sekciji turizma, TK
Projekat unapređenja regulatornog i institucionalnog okvira za efikasno upravljanje turizmom na TK		*	*				Priprema prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o turističko-ugostiteljskoj djelatnosti, po donošenju Federalnog zakon u nadležnosti Ministarstva trgovine, turizma i saobraćaja, M. trgovine
		*	*				Utvrđivanje kriterija za djelovanje TZ na području Kantona i/ili općina i načina njihovog finansiranja (na osnovu zakonskih izmjena i novog Zakona) i analiza budžeta Kantonalne turističke zajednice, na osnovu Izvještaja o aktivnosti TZ TK koji se podnosi Vladi TK, TZ TK i Ministarstvo TK
		*	*	*			Koordinacija planova razvoja turizma na području općina i TK, te istih sa prioritetima i ciljevima Strategije razvoja TK i Strategija razvoja turizma FBiH; TZ TK, Ministarstvo

* Neki od Programa ne mogu se svrstati u tipične Investicione programe, nego predstavljaju sastavni dio aktivnosti nekih od aktera i moguće ih je realizovati u okviru redovnih aktivnosti bez posebnih budžeta za finansiranje.

** Ove fondove za promovisanje bi trebalo objediniti radi osiguranja sinergijskih efekata i rasterećenja subjekata finansiranja

Tabela 95. AKCIONI PLAN Sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi – TRGOVINA

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Inicirati pripremu projekta za unapređenje menadžmenta u SMEs i znanja neophodnih za jačanje konkurentnosti		*	*				Program unapređenja konkurentnosti SMEs kroz podršku u edukaciji menadžmenta i zaposlenih, Ministarstvo u saradnji sa Privrednom komorom; 30.000, Ministarstvo TK i PK
		*	*	*	*	*	Formiranje partnerskog odnosa i dijaloga, u cilju podrške u rješavanju problema sa kojima se SMEs suočavaju, zajedno sa Privrednom komorom ili inicirati aktivnosti koje bi PK TK vodila, Ministarstvo TK i PK
		*	*	*	*	*	Inicirati podršku općina privrednim subjektima i SMEs u procesu sufinansiranja zapošljavanja edukovanih pripravnika, cca 15.000 po osobi, budžeti općina
		*	*	*	*	*	Inicirati podršku u sufinansiranju dokvalifikacije i prekvalifikacije u SMEs iz oblasti trgovine u cilju unapređenja stručnosti zaposlenih; 30.000 godišnje, općine
Projekat zaštite potrošača u saradnji sa PK TK i NVO		*					Kreiranje zakonskih i podzakonskih akata u cilju zaštite potrošača, u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača, Ministarstvo TK
		*	*	*	*	*	Kreiranje partnerstva sa NVO u sferi zaštite potrošača, Ministarstvo trgovine, ... TK
			*	*			Formiranje, odnosno definisanje nosilaca i mjesta na kome je moguće pokrenuti postupak i prijaviti ugrožavanje prava, Ministarstvo trgovine,...TK
			*	*	*	*	Raditi na podizanju svijesti o mehanizmima zaštite potrošača i organizovati dijalog među akterima s jedne, i potrošačima sa druge strane – promocija i okrugli stolovi u okviru sajmovi koji se održavaju na prostoru TK; 50.000 godišnje, NVO, Ministarstvo trgovine...TK

Projekat stimulisanja domaće proizvodnje kroz trgovinu		*	*				Podrška akciji „Kupujmo domaće“ kroz sufinansiranje iz sredstava Ministarstva trgovine, saobraćaja i turizma; 50.000 godišnje
		*	*	*	*	*	Podrška akciji kobrاندiranja pokrenutoj na nivou BiH „Kupujmo domaće“* i uvođenju zajedničkog branda kao garancije domaćeg porijekla proizvoda; 50.000 godišnje, Ministarstvo trgovine,...TK, Fondovi podrške, NVO * Radi se o različitim akcijama: u prvom slučaju je akcija inicirana od strane osnivača sa prostora TK a u drugom je riječ o asocijaciji na prostoru BiH.
		*	*				Analiza mogućnosti formiranja klastera ili asocijacija za nabavku od strane sitnih trgovaca u cilju jačanja njihove pregovaračke pozicije, Ministarstvo trgovine,...TK
		*					Definisanje regulatornog okvira i mogućnosti za formiranje udruženja sitnih trgovaca koji neće ugroziti konkurenciju na tržištu; Ministarstvo trgovine... TK
Projekat transformacije neformalnog sektora u formalni – legalizacije ponuđača na tržištima/pijacama na području Kantona		*					Analiza postojećeg stanja i učešća neformalnog sektora (neprijavljenih ponuđača), 30.000 Ministarstvo...TK
		*					Utvrđivanje mjera i programa za prelazak neformalnog sektora u formalni; 30.000 Fondovi podrške...
		*	*				Prilagođavanje postojeće zakonske regulative, Ministarstvo...TK
		*	*	*	*		Kreiranje modela saradnje sa postojećim subjektima u formalnom sektoru u cilju osiguranja sistema praćenja i identifikacije neprijavljenih ponuđača; Ministarstvo TK, PK, privatni sektor
Inicirati i podržati projekat uređenja javnih tržnica/pijaca na općinama u TK		*					Inicirati Program analize i utvrđivanja situacije sa javnim tržnicama/pijacama na općinama u TK; 20.000, Vlada TK
		*					Utvrđiti prioritete i mogućnost finansiranja i sufinansiranja ovih prostora; Ministarstvo... TK
		*	*				Izraditi projekat uređenja i utvrđiti standarde koji moraju biti ispunjeni; 40.000, TK i općine
			*	*	*	*	Osigurati izvore sufinansiranja od strane TK i pratiti realizaciju; općine i TK

Tabela 96. AKCIONI PLAN Sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi – SAOBRAĆAJ

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Projekat unapređenja menadžmenta u preduzećima u oblasti saobraćaja u cilju jačanja njihove konkurentnosti, u saradnji sa PK TK		*	*				Program unapređenja menadžerskih znanja i vještina u saradnji sa PK TK; 30.000, godišnje TK i PK
		*	*	*	*	*	Iniciranje programa sistema podsticaja na nivou opština u zapošljavanju edukovanih pripravnika; općine 15.000 po osobi godišnje
			*	*	*	*	Aktiviranje programa sufinansiranja troškova stručnog osposobljavanja; 20.000 godišnje općine, TK
Projekat razvoja i unapređenja kvaliteta saobraćajnih usluga u funkciji jačanja pretpostavki za jačanje turističkog prometa		*					Program uvezivanja turističkih destinacija na području TK, u zavisnosti od turističkih paketa i usluga koje se nude i u saradnji sa Kantonalnom turističkom zajednicom i turističkim agencijama, TZ TK, Ministarstvo...
		*	*	*			Program kreiranja informativnih punktova i distribucije informacija o turističkoj ponudi, odnosno o saobraćajnim linijama – međusobna saradnja turističkih subjekata i saobraćajnih punktova; 50.000 godišnje TZ TK, Ministarstvo
			*				Analiza potrebe uvođenja posebnih turističkih linija za obilazak nekih destinacija 20.000 TZ TK Ministarstvo...
				*			Studija isplativosti i mogućnosti finansiranja i sufinansiranja turističkih linija kroz javno-privatno partnerstvo 50.000; TK, NVO
Projekat unapređenja kvaliteta javnog prevoza na području TK		*					Analiza kvaliteta usluga javnog prevoza na području TK 30.000 TK, NVO, PK
		*					Program unapređenja kvaliteta usluga javnog prevoza i definisanje mogućnosti sufinansiranja sa potencijalnim sponzorima; 60.000, Vlada TK
		*	*				Studija opravdanosti dodjele koncesija na lokalnim i regionalnim linijama u cilju unapređenja kvaliteta usluga 100.000, Vlada TK
Projekat stavljanja u funkciju Aerodroma Tuzla u Dubravama		*					Analiza i ocjena mogućnosti pronalaženja strateškog partnera za nisko cjenovne linije avio usluga; 60.000 TK
		*					Izrada studije opravdanosti i podloga za pregovore sa strateškim partnerom; 80.000 TK
		*	*				Program aktiviranja pregovora sa potencijalnim partnerima; 30.000 TK

Tabela 97. AKCIONI PLAN Sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi - FINANSIJSKI SERVISI

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Projekat podrške razvoju realnog sektora		*	*				Program stimulisanja korisnika Garantnog fonda NERDA agencije; sredstva fonda NERDA, PK
		*	*	*	*	*	Program kreiranja alternativnih oblika atraktivnog finansiranja, po uzoru na Garantni fond; Fondovi podrške preko NVO ili Agencije za razvoj
		*	*	*			Program saradnje sa mikrokreditnim organizacijama u cilju aktiviranja novih učesnika na strani ponude u naprijed predloženim projektima trgovine, turizma i saobraćaja; 40.000, NERDA, TK, PK
Projekat podrške razvoju novih finansijskih servisa		*	*				Program podrške razvoju usluga osiguranja; 40.000; TK, privatni sektor osiguranja
		*	*				Definisanje zakonskih okvira obaveznog osiguranja imovine kao podrška razvoju usluga osiguranja; TK
			*	*	*	*	Program podrške i stimulacije osiguranju imovine od strane kompanija; TK
		*	*	*			Program saradnje sa obrazovnim institucijama u cilju osiguranja neophodnih kadrova; TK, privatni sektor
Projekat praćenja kvaliteta usluga privrednim organizacijama i klijentima		*	*	*	*	*	Program ocjene efekata podrške izvora finansiranja u privredi;
		*	*	*	*	*	Program saradnje u cilju zaštite klijenata od loše poslovne prakse; TK i NVO
		*	*	*	*	*	Program praćenja efekata mikrokreditiranja na korisnike usluga i smanjenje siromaštva; MKF i TK, NVO
		*	*				Program saradnje sa mikrokreditnim organizacijama u sferi prevođenja neformalnog sektora korisnika kredita u formalni ; TK, MKF, NVO, PK
Projekat unapređenja regulatornog i institucionalnog okvira		*					Izrada studije i ocjena mogućnosti emisije obveznica u cilju generiranja prihoda; 80.000, TK
		*					Kreiranje modela privatno-javnog partnerstva u cilju finansiranja javnih investicija; TK privatni sektor

5.2.5. Razvoj malih i srednjih poduzeća

Tabela 98. Akcioni plan projekti i investicioni programi za SME

Projekt	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program	Očekivani efekti
1. Pokretanje novih biznisa na TK							Promocija SMEs na fakultetima i srednjim školama TK – osnivanje poduzetničkih centara i promoviranje aktivne uloge studenata i učenika u izradi biznis planova, vođenja kompanija i razvijanja poduzetničkih ideja	Mobilizacija i osposobljavanje mladih za samostalan biznis
							Program podrške i javnih servisa za start-ups: ekspertska-konsultantska, finansijska, tehnička, marketing, administrativna- institucionaliziranje mentoringa kao usluge u sistemu podrške za start-up SME	Efikasniji start-up
							Uključivanje ruralnog stanovništva u proizvodnju proizvoda kućne radinosti i pružanju usluga ruralnog turizma	Oživljavanje malog biznisa u ruralnim područjima
							Program pojednostavljenja procedura registracije novog biznisa	Niži troškovi i lakše procedure
							Razvoj i očuvanje starih i umjetničkih zanata	Jačanje zanatstva u funkciji unapređenja turizma
							One stop shop za mali biznis – kantonalni i općinski programi	Lakši pristup informacijama i lakše administrativne procedure
							Formiranje jedinstvene baze podataka o poslovnim idejama na TK i fazama u kojima se nalazi – partnerstvo sa NERDA	
							Upošljavanje socijalno ranjivih grupa u malom biznisu – kao pokretači biznisa i kao uposlenici kod poduzetnika koji za njih razvijaju posebne programe (demobilizirani borci, invalidi, žene, nekvalificirani, starije osobe)	Veća socijalna inkluzija ranjivih grupa

2. Internacionaliziranje SMEs na TK						Infopunkt za informacije o međunarodnim tržištima, ponudi i tražnji, mogućnostima partnerstva i prenosa proiz. i ulaganja kapitala	Veća dostupnost međunarodnih informacija
						Podrška za prvi izvoz – osposobljavanje potencijalnih izvoznika za izvoz	Lakši početak izvozne orijentacije
						Podrška izvoznom marketingu – edukacija menadžera u SMEs	Povećanje izvoznih vještina
						„Born regional/global“ za pokretanje malih kompanija koje se uvezuju u mreže regionalnih ili globalnih kompanija	Brže pokretanje biznisa na potrebama regionalnih tržišta
						Izrada studije izvodljivost za virtualnu prezentaciju potencijala SMEs TK za izvoz i partnerstvo – Internet mreža Sourcing from Tuzla Canton	Veća dostupnost informacija za ino partnere i potencijalne investitore
						Program partnerstva za transfer proizvodnji i tehnologija iz EU u BiH	Ubrzanje tehnološkog progressa
3. Unapređenje sektorske konkurentnosti SMEs na TK						Izrada studije konkurentnosti SMEs za iznalaženje poluga izvrsnosti u građenju konkurentnosti	Podloga za politike konkurentnosti SMEs
						Podrška za certificiranje za izvoz na tržišta CEFTA i EU u izabranim sektorima	Savladavanje barijera za pristup robama na izvozna tržišta
						Podrška promociji metalnog, drvnog i prehrambenog sektora na domaćim i međunarodnim izložbama	Unapređenje konkurentnosti sektora sa izrazitim komparativnim prednostima
						Unaprijeđenje menadžerskih i specijalističkih sposobnosti i vještina u malom biznisu	Efikasniji menadžment
						Pružanje konsultantskih usluga i razvoj konsultantskog tržišta za SMEs	Povećanje konkurentnosti i performansi SMEs
4. Podrška rastu i restrukturiranju SMEs						Podrška IPA sredstava za tehnološko i tržišno restrukturiranje SMEs na TK	Osiguranje doiatnih izvora financiranja
						Digitalizacija biznisa u SMEs na TK	Efiasniji i produktivniji rad SMEs
						Osiguranje poticajnih sredstava za financiranje rasta i restrukturiranja SMEs	Unapređenje konkurentnosti i kapaciteta zapošljavanja
						Ekspertska podrška kroz program Edukacija trenera za upravljanje rastom i restrukturiranjem SMEs na TK.	Podizanje kapaciteta jačanja menadžerskih i ekspertskih potencijala SMEs

5. Prevođenje malog biznisa iz neformalnog u formalni sektor privređivanja						Koncept prevođenja malog biznisa iz neformalnog u formalni sektor privređivanja i način njegove implementacije	Transparentnost i veći društveni doprinos i sigurnost uposlenih u SMEs
						Stimulativni oblici podrške prevođenju neformalnog u formalni sektor SMEs	Motivacija za prelazak iz neformalnog u formalni sektor
6. Unapređenje infrastrukture malog biznisa						Uspostavljanje portala Mali biznis na TK – razmjena informacija između aktera malog biznisa i njihovih partnera	Unapređenje informacija, razvijanje relationship-a i bolje odlučivanje u SMEs
						Podrška razvijanju istraživanja iz oblasti poduzetništva i malog biznisa TK na Univerzitetu Tuzla	Unapređenje znanja o značaju i doprinosu SMEs ekonomskom i društvenom razvoju
						Podrška Globalnom monitoringu poduzetništav - GEM istraživanjima po njegovoj metodologiji	Razvijanje pouzdanog bench markinga
						Podrška razvoju novih i unapređenju postojećih inkubacionih centara biznisa na općinama TK	Unapređenje tehnoloških mogućnosti i transfera tehnologija i znanja u SMEs
						Osnivanje Centra za profesionalnu edukaciju za potrebe malog biznisa (partnerstvo javnog i privatnog sektora)	Doprinos poboljšanju ponude radne snage na tržištu rada za SMEs
						Podrška razvoju i unapređenju zadrugarstva	Unapređenje kapaciteta zanatstva u TK
						Podrška organizaciji sajamskih izložbi	Povećanje razmjene roba i unapređenje saradnje među SMEs
7. Tehnološko unapređenje malog biznisa						Partnerstvo između Univerziteta i malog biznisa u prijavi i realizaciji projekata iz FP-7 projekta EU.	Osiguranje dodatnih izvora i ekspertize za istraživanja
						Razvoj Istraživačkog centra (IC) za metalnu i IC za prehrambenu industriju uz inicijalna sredstva TK	Unapređenje partnerstva istraživanja i proizvodnih kompanija
						Doprinos Garantnog fonda NERDA finansijskim aranžmanima za tehnološku modernizaciju (uvoz opreme i tehnologija)	Smanjenje rizika kreditiranja i financiranja razvoja
						Program razvoja SMEs u ICT (softverski paketi, komponente, montaža, oprema, marketing, inženjering usluge)	Korištenje atraktivne oblasti ICT za ubrzani razvoj SMEs

8. Unapređenje regulatornog ambijenta i institucija za podršku razvoju SMEs							Donošenje Smjernica o primjeni Povelje o malom biznisu na području TK	Transparentnost politika Vlade TK prema sektoru malog biznisa
							Formiranje Agencije za SME na nivou TK i njeno uvezivanje u mrežu razvojnih agencija, Privredne komore, općina i vlade TK.	Jačanje podrške sektoru malog biznisa
							Osnivanje Fonda za razvoj SMEs	Financiranje istraživačkih i manjih razvojnih projekata
							Uspostavljanje Centra za edukaciju u malom biznisu sa subvencioniranim uslugama za korisnike	Unapređenje ekspertskih znanja u sektoru malog biznisa
							Društveni pakt o brizi za razvoj malog poduzetništva (poduzetnici, općine, Vlada TK, NGO)	Aktiviranje aktera socio-ekonomskog razvoja u oblasti malog biznisa.

5.3. PROSTORNI RAZVOJ

Tabela 99. Akcioni plan prostornog razvoja i infrastrukture

Sektorski projekt	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Program unapređenja transportne infrastrukture		Početak			Kraj		Izgradnja nove autoceste (brze ceste) novom trasom na potezu Tuzla–Brčko (Orašje) i povezivanje Kantona sa pristaništima na Savi; Vrijednost 800 miliona KM; Izvori financiranja: Budžet FBiH, Krediti, sredstva javno privatnog partnerstva
	Početak			Kraj			Modernizacija i pretvaranje u brzu cestu pravca Tuzla–Živinice–Kladanj–Sarajevo, uz eventualno izmještanje dijelova trase (na potezu Olovo-Kladanj); Vrijednost 300 miliona KM; Izvori sredstava: Budžet FBiH, Krediti
		Početak			Kraj		Elektrifikacija pruge Doboj-Tuzla-Živinice-Zvornik-granica sa Srbijom i njeno stavljanje u funkciju pune eksploatacije; Vrijednost: 40 mil KM ⁸⁶ Izvori financiranja: Sredstva JP Željeznice FBiH; Krediti, Budžet Kantona ⁸⁷
		Početak			Kraj		Elektrifikacija i remont pruge Banovići-Tuzla-Brčko i njeno stavljanje u funkciju pune eksploatacije Vrijednost: 40 mil KM Izvori financiranja: Sredstva JP Željeznice FBiH; Krediti, Budžet Kantona
				Početak		Kraj	Modernizacija željezničkog čvora Tuzla i izgradnja i modernizacija željezničkih stanica na poslovnom području JP Željeznice FBiH - Tuzla . Vrijednost: 40 mil KM Izvori financiranja: Sredstva JP Željeznice FBiH; Krediti, Budžet Kantona
		Početak				Kraj	Izgradnja kargo centra sa "free" zonom na lokaciji aerodroma (Izgradnja „air parka“- kamionski kargo terminal i avionski transport i osposobljavanje i stavljanje u punu funkciju pruge na aerodromu) Vrijednost: 200 mil KM Izvori financiranja: Budžet Kantona, Vlada FBiH, Krediti

⁸⁶ U Planu razvoja željezničkog saobraćaja FBiH za period 2007-2010 godina, za sva tri navedena projekta u oblasti željezničke infrastrukture na nivou FBiH planiran je iznos od 150 mil KM za područje cijele FBiH. Pošto se najveći dio planiranih investicija odnosi upravo na TZ Kanton naša je procjena da se na ova tri projekta može računati sa oko 120 mil KM. Ovaj iznos je zbog razdvojenog prikazivanja projekata u tabeli podijeljen okvirno na tri iznosa od po 40 mil KM.

⁸⁷ Prema Zakonu o financiranju željezničkog saobraćaja obaveza je Kantona da učestvuje u sufinanciranju izgradnje željezničke infrastrukture, infrastrukture za vazdušni saobraćaj i dijelom za putnu infrastrukturu

Projekat unapređenja komunalne infrastrukture		Početak		Kraj		Sanacija lokalnih deponija za odlaganje i zbrinjavanje čvrstog otpada i grupisanje 2-3 opštine za koje postoji mogućnost zajedničkog odlaganja otpada; Vrijednost 18 miliona KM; Izvori financiranja Budžet Kantona, EU fondovi, krediti
		Početak			Kraj	Izgradnja kantonalne deponije za odlaganje i zbrinjavanje čvrstog otpada (I faza); Vrijednost: 10 mil KM Izvori sredstava: Budžet Kantona, EU fondovi, Krediti
		Početak			Kraj	Modernizacija i proširenje mreže za vodosnabdijevanje Vrijednost: 2 mil KM Izvori financiranja: Krediti, Budžet kantona i opština, Javno komunalno preduzeće
		Početak			Kraj	Izgradnja i proširenje kanalizacione mreže Vrijednost: 1 mil KM Izvori financiranja: Krediti, Budžeti kantona i opština, javno komunalno preduzeće
Projekat građenja institucionalnog kapaciteta za upravljanje prostorom i održivim razvojem		Početak		Kraj		Organiziranje i kadrovsko jačanje Zavoda za prostorno planiranje i urbanizam Vrijednost: 100.000 KM Izvori sredstava: Budžet Kantona
	Početak		Kraj			Uspostavljanje i održavanje GIS-a Vrijednost: 300.000 KM Izvori sredstava: Budžet kantona, Budžeti općina
Projekat unapređenja i zaštite okoline		Početak		Kraj		Regulacija vodotoka Spreče i Jale do najvišeg mogućeg nivoa, uz povećanje nivoa vode (naročito Jale) i, eventualnim, prevođenjem voda iz drugih izvora; Vrijednost: 1 mil. KM Izvori sredstava: Krediti
			Početak		Kraj	Izgradnja brane na Kovačici radi regulacije vodotoka; (Alternativa: za formiranje vodne akumulacije za vodosnabdijevanja Tuzle. Vrijednost: 1 Mil Izvori financiranja: Krediti

5.4. OBRAZOVANJE, ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Tabela 100. Akcioni plan Sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za obrazovanje, istraživanje i razvoj

Sektorski projekt	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Planiranje razvoja ljudskih resursa u skladu sa zahtjevima tržišta		x	x	x	x	x	Razvoj informacionog sistema za planiranje i praćenje kvaliteta i efikasnosti sistema obrazovanja (20.000 KM, budžet TK)
		x	x	x	x	x	Plan povećanja upisa studenata na tehničke i prirodno-matematičke fakultete za 15% do 2013. (200 stipendija/god., budžet TK)
		x	x	x	x	x	Razvoj sistema za planiranje upisne politike u srednje škole u skladu sa zahtjevima tržišta
		x	x	x	x	x	Planiranje upisa studenata na Univerzitet u Tuzli u skladu sa zahtjevima tržišta i strategijom razvoja
Razvoj ljudskih, prostornih i laboratorijskih kapaciteta Univerziteta u Tuzli		x	x				Izrada strategije razvoja Univerziteta u Tuzli u skladu sa strategijom razvoja TK i akcionog plana njene realizacije (50.000 KM)
			x	x	x	x	Planiranje potrebnih sredstava za realizaciju plana razvoja Univerziteta u Tuzli
		x	x				Izrada plana korištenja i potrebne dokumentacije za kasarnu u Solini (200.000 KM)
Efikasnije finansiranje visokog obrazovanja		x	x	x	x	x	Povećanje sredstava za visoko obrazovanje iz budžeta TK
		x	x	x	x	x	Efikasniji i socijalno pravedniji sistem sufinansiranja za vlastite potrebe uz mogućnost uvođenja kreditno-garantnog fonda za stipendiranje/kreditiranje
			x	x	x	x	Uvođenje sistema finansiranja koji je djelimično baziran na kvalitetu i efikasnosti (do 10% ukupnih sredstava za investicije po fakultetima)
		x	x	x	x	x	Razvoj plana finansiranja kadrovsog podmlađivanja Univerziteta u Tuzli

Izgradnja institucionalne infrastrukture za istraživanje i razvoj			x	x	x	x	Formiranje Fonda za mlade istraživače (50 istraživača x 20.000 KM =1 mil. KM/god.)
		x	x	x	x	x	Formiranje Fonda za nauku, istraživanje i tehnološki razvoj (objedinjavanjem postojećih transfera za ovu oblast u budžetu TK uz sufinansiranje od strane kompanija)
		x	x	x	x	x	Izrada studije izvodljivosti i realizacija prve faze razvoja (u najviše tri discipline) Tehnološkog Parka (200.000 KM/god. iz budžeta TK, međunarodni programi, poticajna sredstva FBiH, privatne investicije)
		x	x	x	x	x	Formiranje Inovaciono Tehnoloških Centara u barem dvije kompanije (500,000 KM po centru, međunarodni programi, privatne investicije uz sufinansiranje 50.000 KM iz budžeta TK)
			x	x	x	x	Formiranje barem dva centra za profesionalnu prekvalifikaciju i dokvalifikaciju (po modelu Instituta za zavarivanje, 300.000 KM sufinansiranje budžeta TK i privatnih kompanija)
		x	x	x	x	x	Formiranje Centra za obuku programera (certificiranje vlada TK, privatne investicije i inicijalna sredstva za sufinansiranje 150.000 KM iz budžeta TK)

5.5. SOCIJALNI RAZVOJ

Tabela 101. Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za zdravstvo i zdravstvenu zaštitu

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program
1. Projekat razvoja preventivne zdravstvene zaštite i podizanja odgovornosti za vlastito zdravlje		*	*	*	*	*	Program edukacije djece i treće životne dobi (godišnji)
		*	*	*	*	*	Program informiranja stanovništva o mjerama i mogućnostima zdravstvene zaštite (godišnji)
		*	*	*	*	*	Program značaja prehrane za zdravlje (godišnji)
		*	*	*	*	*	Program psihofizičke relaksacije za odrasle i treću dob (godišnji)
		*	*	*	*	*	Programi samopomoći (godišnji)
2. Strategija dugoročnog razvoja zdravstva		*					Program donošenja strategije dugoročnog razvoja zdravstva na području TK
3. Osposobljavanje zdravstvenih ustanova na nivo standardne kvalitete i funkcije na cijelom području Tuzlanskog kantona		*	*	*			Program rekonstrukcije i opremanja zdravstvenih ustanova
		*	*	*	*	*	Program kontinuirane edukacije liječnika
	*	*	*				Program realizacije mreže primarne zdravstvene zaštite i zdravstvenih ustanova primarne zdravstvene zaštite
		*	*				Program povezivanja stanovništva sa zdravstvenim ustanovama putem interneta
		*	*	*			Program izgradnje novih objekata (ambulanti, domova zdravlja)
		*	*	*			Program opremanja zubnih ambulanti u školama
		*	*				program imlementacije pakate zdravstvenih usluga
4. Projekat razvoja javno-privatnog partnerstva		*	*				Program uključivanja centara za rehabilitaciju i fizikalnu terapiju u javno privatno partnerstvo
		*	*				Programi razvoja centara alternativnog liječenja
		*	*				Programi uključivanja privatnih ambulanti i poliklinika u model JPP
5. Projekat stvaranja uslova da Tuzlanski kanton postane vodeći zdravstveni centar u regionu		*	*	*	*	*	Program obuke i usavršavanja za visokodiferencirane zdravstvene oblasti (kardiologija, hirurgija), dodiplomski i postdiplomski studij
		*	*	*	*	*	Program usavršavanja medicinskih sestara
		*	*				Program razvoja komplementarnih djelatnosti (uslužnih djelatnosti za smještaj pratioca pacijenta)
6. Projekat finansijske održivosti zdravstvenog sistema		*	*				Program unapređenja ugovaranja i plaćanja zdravstvenih usluga
		*	*	*	*	*	Program obuke rukovodećih radnika u zdravstvu –jačanje upravljačkih vještina
		*	*	*			Programi solidarnosti u zdravstvenoj zaštiti

Tabela 102. Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za socijalnu zaštitu

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program
1. Projekat socijalna karta Tuzlanskog kantona			*				Program izrade socijalne karte Tuzlanskog kantona
		*	*	*	*	*	Programi redovnih ststističkih istraživanja
2. Projekat prevencije i suzbijanja socio-patoloških pojava		*			*		Program prevencije i suzbijanja maloljetničke delikvencije
					*		Program prevencije i liječenja bolesti ovisnosti
		*					Program prevencije i suzbijanja pojave prosjačenja
2. Projekat izrade strategije socijalne uključenosti		*	*				Program izrade strategije socijalne inkluzije u skladu sa strategijom socijalnog uključivanja BiH
		*	*				Program razvoja porodične politike
		*	*				Program prevencije siromaštva u kontekstu humanog razvoja
		*					Program za ublažavanje socijalnog stanja najugroženijih građana
3. Projekat socijalnog uključivanja socijalno osjetljivih osoba koje mogu pristupiti tržištu rada		*	*	*			Programi ostvarivanja prihoda (radnog angažiranja) soc. osjetljivih osoba
		*					Formiranja centra za stručno osposobljavanje osoba sa posebnim potrebama
		*	*	*			Programi podrške preduzećima i organizacijama koje zapošljavaju osobe sa posebnim potrebama
		*	*	*	*	*	Programi obuka i kreativnih radionica sa osobe treće životne dobi
4. Projekat soc. uključivanja osoba sa posebnim potrebama koje ne mogu pristupiti tržištu rada		*	*	*			Program unapređenja smještaja za korisnike do 18 godina
		*	*	*			Program unapređenja i otvaranja centara za smještaj manjina i starijih osoba
5. Projekat razvoja tradicionalnih vještina u kućnoj radinosti		*					Program formiranje ureda za tradicionalne vještine u kućnoj radinosti
		*	*	*	*	*	Programi obuke i umrežavanja u kućnoj radinosti (posebno žena)
		*	*	*	*	*	Programi usluga dizajniranja
		*	*	*	*	*	Programi izbora materijala, sirovina i opreme
		*	*	*	*	*	Programi marketinga i povezivanja sa turističkom ponudom Kantona
6. Projekat razvoja socijalnih usluga orijentiranih ka korisniku/klijentu		*	*	*			Program modernizacije infrastrukture, izgradnja kapaciteta i umrežavanja centara za socijalni rad
		*	*	*	*	*	Program razvoja ljudskih resursa, stručno osposobljavanje i usavršavanje, posebno menadžmenta u oblasti socijalne zaštite
		*	*	*	*	*	Program razvoja institucionalnog sistema koji obezbjeđuje usluge za ugrožene grupe (podrška NVO koji rada sa osobama sa posebnim potrebama)
7. Program formiranja fonda/zavoda za socijalno uključivanje				*			Program osnivanja fonda/zavoda za socijalno uključivanje
		*	*				Program finansiranja fonda i finansijske održivosti
			*	*	*	*	Program aktivnosti fonda na socijalnom uključivanju
			*	*	*	*	Programi finansiranja projekata fonda kroz odnos javno privatno partnerstvo (nevladinog sektora, vladinog i privatnog sektora)
8. Projekat razvoja vaninstitucionalnih oblika socijalne zaštite		*	*				Program usklađivanja propisa
		*	*	*	*		Program olakšica za rad na neprofitnom principu u oblasti socijalne zaštite

Tabela 103. Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za boračku zaštitu

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Boračka zaštita							
1. Projekat zapošljavanja boračke populacije		*	*				Programa prekvalifikacije boraca
		*	*				Program kvalifikacije i obrazovanja boraca invalida
		*	*				Program edukacije boračke populacije za pokretanja malog biznisa
2. Projekat uvažavanja boračke populacije kao dijela socijalnog kapitala i vrijednosti u dru štvu		*					Program informiranja o pravima boraca

Tabela 104. Akcioni plan, sektorski projekti, dinamika realizacije, investicioni programi za sport i kulturu

Sektorski projekti	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Investicioni program (naziv, vrijednost i izvori financiranja)
Sport i kultura							
1. Projekat razvoja sportskih djelatnosti temeljene na tjelovježbi i sportu kao integralnom dijelu odgojno-obrazovnog procesa		*	*	*	*	*	Program tjelovježbi u predškolskim ustanovama
		*					Program izgradnje sportskih sala, igrališta i terena u osnovnim i srednjim školama
		*					Program organiziranja udruga izviđača u osnovnim školama
		*					Program rekreacija za odrasle u osnovnim i srednjim školama
		*					Program rekreacije za treću dob
2. Projekat razvoja sporta u funkciji osposobljavanja osoba sa posebnim potrebama		*					Program psiho-fizičke relaksacije
		*					Programi liječenja i rehabilitacije sportom
3. Projekat „Sport za sve“		*					Program obezbjeđenja prostora za rekreaciju u okruženju stambenih naselja i prostora za biciklističke staze i rekreativnu šetnju
		*					Program izgradnje sportskih ploha u naseljima prema usvojenim planovima
		*					Program korištenja, uređenja i zaštita zelenih površina kao javnog dobra
		*	*	*	*	*	Program promocije rekreativnog sporta
4. Projekat izrade strategije razvoja sporta na području Tuzlanskog kantona		*					Program donošenja strategije u skladu sastrategijom sporta BiH
5. Projekat razvoja modela javno-privatnog partnerstva u sportu		*					Program donošenja i usklađivanja zakonske regulative za primjenu modela javno-privatnog partnerstva u sportu
		*					Program donošenja poreskih olakšica za rad i djelovanje sportskih organizacija
6. Prjekat organizacije sportskih manifestacija							Program organizacije regionalnih takmičenja u vrhunskom sportu (košarka, karate)
7. Projekat razvoja kulture u mjesnim i lokalnim zajednicama unapređenjem prostora za kulturne aktivnosti		*	*	*	*	*	Program opremanja prostora za kulturne sadržaje u lokalnim zajednicama
		*	*	*	*	*	Program kulturnih sadržaja u lokalnim zajednicama
		*	*				Program unapređenja svijesti o istinskim i pravim kulturnim vrijednostima
8. Projekat unapređenja kulturnih manifestacija		*	*	*	*	*	Program uključivanja u međunarodne manifestacije i aktivnosti
		*	*	*	*	*	Programi podrške unikatnim kulturnim manifestacijama i aktivnostima koje doprinose identitetu Tuzlanskog kantona
9. Projekat osiguranja održivosti kulturno-informativnih institucija		*					Program selekcije kulturno-informativnih institucija
		*	*	*			Program podrške i unapređenja odabranih kulturno-informativnih institucija (napr RTV TK)
10. Projekat valorizacije kulturološkog nasljeđa		*					Program istraživanja, očuvanja i oplemenjivanja kulturološkog nasljeđa